

บทความพิเศษ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับแพทย์ทหาร

พลโท ประวิทย์ ตันประเสริฐ

กรมแพทย์ทหารบก

ความรู้สึกของประชาชนนั้นเชื่อมั่นได้ว่าทุกคนคงรู้สึกเหมือนกันว่าในชีวิตหนึ่งคงจะมีบุญมากที่สุดถ้าได้มีโอกาสได้เฝ้าถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด บัณฑิตทุกคนตั้งใจเล่าเรียนหนังสือก็หวังว่าจะมีโอกาสได้เข้าเฝ้าและได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระหัตถ์ ผู้เขียนขณะเป็นนักศึกษาแพทย์ได้มีโอกาสได้เข้าเฝ้าใกล้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งเสด็จทรงเบ็ดดินต้นที่โรงเรียนเมธียมนาคมคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ครั้งที่ 2 เมื่อทรงพระราชทานเลี้ยงนักศึกษานพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อรับพระราชทานปริญญา หลังเข้ามารับราชการเป็นแพทย์ทหารได้ 6 ปี ใน พ.ศ. 2525 ผู้เขียนมีโอกาสเข้าเฝ้าเพื่อถวายงานในฐานะแพทย์โรคหัวใจเพื่อเข้าร่วมถวายการรักษาขณะทรงประชวรไข้และมีอาการทางพระหทัยแทรกซ้อนต้นผิปกติ (atrial fibrillation) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาได้มีโอกาสถวายงานโดยใกล้ชิดจึงมีโอกาสได้รับทราบพระราชกรณียกิจในด้านการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะทางการแพทย์และแพทย์ทหาร

พระราชกรณียกิจที่สำคัญที่สุดที่มีต่อแพทย์ทหารนั้นคงจะเป็นเรื่องกระแสรับสั่งสนับสนุนการก่อตั้งวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับทราบถึงภารกิจของแพทย์ทั่วไปและทรงทราบถึงความยากลำบากตรากตรำในภาระหน้าที่ของแพทย์ทหารซึ่งบุคคลทั่วไปไม่ได้มีความสนใจที่จะมาทำงานเป็นแพทย์ทหาร ปีที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้ามาเป็นแพทย์ฝึกหัดที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเมื่อ พ.ศ. 2511 นั้นเป็นปีแรกที่กองทัพได้กำหนดให้แพทย์ที่สมัครเข้ารับราชการทหารได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยเอก (ปกติผู้เข้ารับราชการต้องเริ่มต้นจากชั้นยศร้อยตรี) ถึงกระนั้นก็ตามแพทย์ฝึกหัดทั้งหมดในรุ่นนั้น 11

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 29 เมษายน 2548 ได้ให้ตีพิมพ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2548 ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ พลโท ประวิทย์ ตันประเสริฐ เจ้ากรมแพทย์ทหารบก กรมแพทย์ทหารบก ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

คนสนใจสมัครเป็นแพทย์ทหารเพียง 2 คนเท่านั้น คือ นายแพทย์ไชยยนต์ ชัยประภา และ นายแพทย์ ธีตรชัย จันทร์เลิศฟ้า ที่เหลือรวมทั้งผู้เขียนไม่ได้ร่วมสมัคร แร้งจูงใจด้วยชั้นยศนั้นไม่ได้รับการสนใจจากแพทย์ทั่วไป จึงทำให้จำเป็นต้องนำนักเรียนเตรียมทหารที่เรียนดีมาเรียนแพทย์ต่ออีกหลายรุ่นเพื่อบรรเทาการขาดแคลนแพทย์ทหารแต่ก็ประสบปัญหาและอุปสรรคโดยตลอดในที่สุดจึงได้มีการเตรียมการตั้งโรงเรียนผลิตแพทย์ทหารขึ้นเอง แต่ได้มีการต่อต้านการดำเนินงานจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ถ้าไม่ได้พระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเข้าใจในปัญหา ทรงรับสั่งสนับสนุนการก่อตั้งวิทยาลัยผลิตแพทย์ทหารในครั้งนั้น จึงทำให้การต่อต้านยุติลง สามารถดำเนินการตั้งวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าได้ ก่อให้เกิดการพัฒนาการแพทย์ทหารอย่างมาก ทั้งด้านวิชาการและการบริการ และเป็นส่วนเกื้อหนุนที่สำคัญที่ทำให้โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าได้มีการปรับปรุงด้านการบริการเข้าสู่มาตรฐานเทียบเท่าโรงพยาบาลชั้นนำของประเทศ จึงนับได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสายพระเนตรก้าวไกลได้รับทราบถึงปัญหาของแพทย์ทหารและได้ทรงสนับสนุนแก้ไขพร้อมวางรากฐานและสร้างความเจริญที่มั่นคงให้กับแพทย์ทหาร พระองค์ทรงทราบว่าการศึกษาในทางการแพทย์นั้นจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และศึกษาตลอดเวลาที่มีโอกาสครั้งที่ผู้เขียนได้มีโอกาสพา ม.ร.ว. อดุลยภิกขิต กิตติการไปรับการผ่าตัดหัวใจที่สหรัฐอเมริกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งกับผู้เขียนว่าให้หาโอกาสไปดูตำราทางการแพทย์ที่มีประโยชน์ใหม่ ๆ มาด้วยและได้พระราชทานเงินมาเป็นค่าหนังสือซึ่งปัจจุบันยังอยู่ที่ห้องสมุดแผนกหัวใจ รพ.พระมงกุฎเกล้า

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหายจากอาการทางพระหทัยใน พ.ศ. 2525 แล้วนั้น คณะแพทย์ได้ถวายแผนงานการฟื้นฟูสมรรถภาพหัวใจ พระองค์ท่านทรงปฏิบัติพร้อมทั้งพระราชทาน

ข้อคิดต่างๆ ในด้านการรักษาพยาบาลแก่คณะแพทย์ จนในที่สุดพระองค์ท่านสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้ตามปกติรวมทั้งภารกิจเยี่ยมราษฎรในชนบททำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสได้เห็นและรับทราบถึงพระราชกรณียกิจและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ โดยเฉพาะทางการแพทย์ทหาร ตัวผู้เขียนเองได้รับพระมหากรุณาธิคุณทำให้ได้รับตัวเองจากการที่ไม่เคยได้ออกกำลังมาเป็นสิบปีได้กลับมาออกกำลังกายเป็นประจำจนถึงปัจจุบันสืบเนื่องจากการที่รับสั่งกับหมอหัวใจทุกคนที่หนึ่งฝ่าพระองค์ท่านขณะเมื่อทรงเริ่มการออกกำลังกายหลังจากหายประชวรจากโรคหัวใจ รับสั่งกับหมอทั้งหลายที่มาเฝ้าถวายงานขณะทรงออกกำลังกายว่า ทุกท่านที่มาเฝ้ามาดูฉันออกกำลังกายนี้ ตัวเองได้ออกกำลังกันบ้างหรือเปล่า ทำให้หมอหัวใจทั้งหลายได้เริ่มฝึกปฏิบัติการออกกำลังกายด้วยตนเองได้ประสบความสำเร็จสามารถสอนและแนะนำผู้ป่วยได้ด้วย ความมั่นใจและรู้จริง

โครงการต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำเนินการและพระราชทานแนวทางต่างๆ ไว้ นั้นมีมากมายได้แก่

1. โครงการแพทย์สนับสนุนแพทย์หลวงสวนจิตรลดา
2. โครงการสนับสนุนแพทย์ประจำพระองค์
3. โครงการสนับสนุนแพทย์ตามเสด็จ
4. โครงการหมอมุมบ้าน
5. โครงการค่ายแพทย์อาสา
6. โครงการทันตกรรมพระราชทาน
7. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: ชุดปฏิบัติการแขนขาเทียม, ชุดปฏิบัติการแพทย์ หู คอ จมูก
8. โครงการศูนย์แพทย์พัฒนา

โครงการต่างๆ เหล่านี้มีบุคลากรจากแพทย์ทหารบกเข้าร่วมดำเนินการด้วยทุกโครงการ นำที่บุคลากรเหล่าแพทย์ทหารบกควรจะได้มีความรู้พอสังเขปเกี่ยวกับโครงการเหล่านี้

โครงการแพทย์สนับสนุนแพทย์หลวงสวนจิตรลดา

กองแพทย์หลวงสวนจิตรลดาเป็นหน่วยตรวจโรคประจำในพระตำหนักสวนจิตรลดา ประกอบด้วยบุคลากรทางการแพทย์ทำการตรวจรักษาข้าราชการบริวาร กรมแพทย์ทหารบกได้จัดส่งแพทย์ไปเสริมร่วมออกตรวจด้วยตั้งแต่สมัย พลโท อัครวิน เทพาค่า เป็นเจ้ากรมแพทย์ทหารบก ทำให้มีคลินิกเฉพาะทางเป็นประจำในกองแพทย์หลวงได้รับความนิยมและเป็นภาระสะดวกแก่ข้าราชการบริวาร

โครงการสนับสนุนแพทย์ประจำพระองค์ และ โครงการสนับสนุนแพทย์ตามเสด็จ แพทย์ประจำพระองค์คนแรกคือ พลโท นายแพทย์ หม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์ เป็นแพทย์ทางออร์โธปิดิกส์เคยรับราชการอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปตามชนบทต่างๆ แพทย์ประจำพระองค์ต้องมีหน้าที่ติดตามดูแลพระองค์ท่านตลอด เมื่อมีชาวบ้านที่เจ็บป่วยได้มาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งให้แพทย์ประจำพระองค์ช่วยตรวจดูแลชาวบ้านด้วย เมื่อภารกิจมากขึ้นจึงต้องมีแพทย์อาสา มาช่วยงานเพิ่มเติม พลโท นายแพทย์ หม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์ เป็นแพทย์ทางออร์โธปิดิกส์เคยรับราชการอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าจึงขอแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากคุ้นเคยกัน ต่อมาแพทย์ที่มาช่วยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากงานขยายมากขึ้นโดยมีการตั้งหน่วยแพทย์ตามจุดต่างๆ ที่เสด็จเพื่อบริการชาวบ้านและประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ได้ทรงเห็นความเดือดร้อนของประชาชนยามเจ็บป่วย ขาดหมอช่วยดูแลรักษา ต่อมาเมื่อผู้ป่วยมาขอรับการรักษามากขึ้นที่เสด็จได้รับการผ่าตัดก็มีมาก ค่ายแพทย์ที่อาสาช่วยมีจำนวนไม่พอราชวิทยาลัยค่ายแพทย์จึงรับภาระจัดการให้มีคณะค่ายแพทย์แพทย์หมุนเวียนรับภาระเรื่องการผ่าตัดตามโรงพยาบาลในท้องที่ต่างๆ ขณะเสด็จแปรพระราชฐาน มีโรงพยาบาลกองทัพที่ได้เข้าร่วมสนับสนุนภารกิจรับผู้ป่วยที่ต้องการผ่าตัดนี้ด้วย เช่น รพ. ค่ายกาวิละ ที่เชียงใหม่ รพ. ค่ายกฤษณสีเวราที่สกลนคร เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการอบรมอาสาสมัครชาวบ้านให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคและสุขภาพเพื่อพร้อมที่จะช่วยเหลือดูแลชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ เบื้องต้นโครงการหมอมุมบ้านนี้ได้เริ่มต้นโดย พลโท นพ. อัครวิน เทพาค่า

นอกจากนี้ยังมีชุดปฏิบัติการแขนขาเทียม ชุดปฏิบัติการแพทย์ หู คอ จมูก เป็นโครงการที่อยู่ในความดูแลและรับผิดชอบโดยแพทย์ทหาร

โครงการทันตกรรมพระราชทาน

ทางด้านทันตกรรมก็เช่นกันเริ่มจากผู้ป่วยจำนวนมาก ต่อมาผู้ป่วยมีจำนวนมากขึ้น จำเป็นต้องมีทันตแพทย์มากขึ้นด้วย กองทัพบกได้จัดสร้างรถทันตกรรมที่มีเครื่องมือและเก้าอี้ทำฟันพร้อมสามารถเคลื่อนที่ไปในที่ต่างๆ ได้ และได้ทุลเกล้าฯ

ถวายเพื่อใช้ตามเสด็จไปตามที่ต่างๆ เพื่อให้การรักษาบริการด้านทันตกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีกรมแพทย์ทหารบกเป็นผู้ควบคุมดูแลเรื่องนี้

โครงการศูนย์แพทย์พัฒนา

โครงการนี้ดำเนินการได้ 10 ปีเศษ มีที่ตั้งอยู่บนถนนประดิษฐ์มนูธรรมเป็นถนนที่อยู่ใต้ทางด่วนเอกมัย-รามอินทรา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้ก่อสร้างด้วยทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ โดยมีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการเป็นโพลีคลินิกที่ทันสมัยให้บริการที่ดีแก่ชาวบ้านและประชาชนทั่วไปในราคาที่ไม่แพง มีแพทย์หลายสาขาร่วมทำงานโดยมีแพทย์ทหารบก คืออดีตเจ้ากรมแพทย์ทหารบก พลโท เซ็ดชัย เจียมไชยศรี เป็นผู้ดูแลตั้งแต่ต้น เป็นคลินิกที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นมาก

นอกจากโครงการดังกล่าวแล้วในอดีต หวังที่มีการระบาดของโรคโปลิโอ ซึ่งเป็นโรคร้ายแรงที่ต้องรีบดำเนินการรักษาให้ทันทีที่เริ่มเป็น เมื่อโรคหายแล้วยังต้องมีขบวนการฟื้นฟูสภาพร่างกายส่วนที่พิการเนื่องจากโรคอีกด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงห้วงใยพระราชทานเงินเพื่อช่วยในการบำบัดปัญหาของโรคนี้ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าได้นำเงินพระราชทานนี้ดำเนินการสร้างตึกวิชาการณัฏฐาบำบัดเพื่อช่วยฟื้นฟูร่างกายส่วนที่พิการเนื่องจากโปลิโอพร้อมจัดหาเวชภัณฑ์ต่างๆ

ในปี 2501 มีการระบาดของอหิวาตกโรค สถาบันพยาธิวิทยากรมแพทย์ทหารบกได้รับพระราชทานทรัพย์เพื่อซื้อเครื่องผลิตน้ำกลั่นและเครื่องมือทางการแพทย์หลายอย่าง พร้อมร่วมงานกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาทำวิจัยเพื่อช่วยในการรักษาและควบคุมโรค

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตกาลเหล่าทหารแพทย์มีบทบาทที่สำคัญมาตลอดในเรื่องการสาธารณสุขของทหารและประชาชนกรมแพทย์ทหารบกมีอายุยืนยาวกว่า 100 ปี ปัจจุบันตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระองค์ท่านทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ทรงมีพระเมตตาสนับสนุนเหล่าทหารแพทย์ กองทัพบกมาตลอด พลตรีหญิง ท่านผู้หญิงอมิรติ เจริญยิ่งอดีตคือพยาบาลทหารบกเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ถวายงานใกล้ชิดมาตลอด นอกจากนี้ในปัจจุบันหัวหน้ากลุ่มพยาบาลที่ถวายงานประจำคือ พันเอกหญิง อำนวยพร โปธิสอน ก็เป็นพยาบาลรุ่นที่ 3 จากวิทยาลัยกองทัพบก

ในการที่สำนักพระราชวังได้แต่งตั้งคณะกรรมการแพทย์ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในห้วงต่างๆนั้น มีแพทย์ทหารที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการแพทย์หลายคนได้แก่ พลโท อัครวิน เทพาคำ พลโท ธำรงรัตน์ แก้วกาญจน์ พลโท เซ็ดชัย เจียมไชยศรี พลตรี อิศรา สุขุมาลจันทร์ พลเอก ปรียพาส นิลอุบล พลโท ปราโมทย์ วงศ์วิเศษ พันเอก บุญเกตุ เหล่าวานิช พลโท ประวิชัย ตันประเสริฐ พลโท ชูศักดิ์ สุวรรณศิริกุล

ขอให้เหล่าทหารแพทย์ทุกนาย ทุกสายวิชาชีพจงได้ตระหนักถึงความภูมิใจนี้ นำความภาคภูมิใจไปเป็นกำลังใจที่จะทำแต่ความดี มีจริยธรรม ประกอบคุณความดี เพื่อความเจริญแก่ตัวท่านเองและองค์กร ให้สมกับพระเมตตาที่ทรงพระราชทานให้เหล่าทหารแพทย์ทัพบกตลอดมา